

Hans Kuyper

ACHTER
DE DRAAD

Leopold / Amsterdam

Eerste druk 2014

© 2014 tekst: Hans Kuyper

Omslagontwerp: Nanja Toebak

Omslagfoto: Getty Images, Arcangels, Nanja Toebak

Illustraties: Daan Kuyper

Boekverzorging: Studio Bos

Uitgeverij Leopold, Amsterdam / www.leopold.nl

ISBN 978 90 258 6496 5 / NUR 283/284

Uitgeverij Leopold drukt haar boeken op papier met het FSC®-keurmerk.
Zo helpen we waardevolle oerbossen te behouden.

EERSTE DEEL

Voor de draad

1

Het water valt met bakken uit de hemel.

Mars heeft zijn pet over zijn ogen getrokken en wacht, gehurkt tussen de struiken langs het zandpad. Hij is doorweekt, maar de zomerregen is lauw en boven zijn hoofd, tussen de takken door, schemert al het licht van de vroege ochtend.

Het is weer zo'n nacht geweest. Een nacht van nietsdoen, wakker blijven, terwijl de smokkelaars aan de andere kant van de grens door het Kluisbos zwerven, Duitse patrouilles proberen te ontlopen en avonturen beleven waar ze later, in De Bonte Koe, sterke verhalen over kunnen vertellen. Aan elkaar – niet aan Mars. Want Mars is een kind en het is beter als hij niets weet, in deze tijden van oorlog.

Gék wordt hij ervan. Alsof hij de bossen niet kent! Mars komt er al sinds hij lopen kan en zelfs daarvoor al, op de arm van zijn moeder. Waarom moet hij dan steeds weer achterblijven bij de grenspaal, verborgen tussen die druipende struiken, om de terugweg te bewaken? Hij is niet bang, nooit geweest. Bovendien is hij snel.

En een kind is hij allang niet meer.

Misschien moet Mars gewoon maar weggaan. Het is toch al bijna licht nu, de smokkelaars zijn laat. In het volle daglicht heeft het weinig zin om op de uitkijk te zitten. Ja, dat is een goed idee. Lekker het bos in gaan met zijn boog, dan kan hij vanochtend vast wel een –

Er klinkt geweervuur aan de andere kant van de grens. Ergens in België wordt geschoten. En dat kan maar één ding betekenen... De moffen hebben de smokkelaars ontdekt en de jacht is geopend.

Mars' hart bonkt in zijn keel. Hij kan niets doen, alleen wach-

ten. Toch klemt hij zijn vingers iets steviger om zijn boog en pijlen, alsof hij met dat zelfgemaakte spul iets zou kunnen uitrichten tegen de getrainde soldaten van het Duitse leger.

Beweegt daar iets, in de regensluiers op het pad? Is dat een mens, een groepje mensen zelfs? Er klinkt geschreeuw, gevolgd door nog meer schoten. Ja, daar rennen mensen, half gebukt, plonzend door het enkeldiepe water in de karrensporen.

Wie zijn het? Die grote vooraan, dat moet Geert zijn. Achter hem rent De Paling, één hand aan zijn bolhoed. Dan volgen nog zes, zeven mannen. Dat zijn er veel! De smokkelaars zijn vannacht maar met z'n drieën vertrokken. Dat betekent dat ze vluchtelingen hebben opgehaald, Belgen die uit hun bezette land proberen te ontsnappen. Geen wonder dat de Duitsers daar zo verbeterd jacht op maken.

Het groepje heeft de grenspaal bereikt. Achter hen, op het pad, verschijnen nu ook de soldaten. Hun uniformen zijn zo grijs als de regen en de helmen glanzen dof in het vroege licht. Ze schieten gericht, bij elk schot lekken er vlammen uit de geweren. En Mars hoort de kogels nu ook, ze fluiten over zijn hoofd en slaan splinters uit de boomstammen achter hem. Dat mag niet, Nederland is neutraal en het is de Duitsers verboden om in de richting van de grens te schieten. Maar een kogel is niet minder dodelijk als hij onwettig wordt afgevuurd... Snel trekt Mars zich verder terug tussen de struiken.

Geert en De Paling zijn de eersten die Nederlands grondgebied bereiken. Onmiddellijk laten ze zich vallen, plat op hun buik op de doorweekte bosgrond aan de rand van het pad.

‘Lopen!’ brult Geert. ‘Niet omkijken!’

Nog drie mannen snellen langs de gietijzeren paal, maar een vierde wordt geraakt vóór hij de grens gepasseerd is. Met een kreet en een vloek tuimelt hij voorover en grijpt naar zijn been. Twee anderen trekken hem aan zijn armen verder, de modder spat op. De man verliest zijn pungel, die een stukje doorrolt en tegen de grenspaal blijft liggen.

Gevaarlijk! In die rugzak zitten brieven, weet Mars, brieven vanuit het bezette België naar de geallieerden aan het westelijk front. Daar zijn heel gewone brieven bij, maar sommige zijn geschreven door spionnen en die zijn belangrijk in de strijd tegen de Duitsers. Ze mogen niet in verkeerde handen vallen!

De hele groep is nu veilig, ze hebben zich teruggetrokken tussen de struiken aan de andere kant van het pad en buigen zich over hun gewonde makker.

De achtervolgers hebben het schieten gestaakt, ze mogen de grens niet oversteken. Nederland is neutraal, het doet niet mee aan de oorlog. Niet dat de Duitsers zich daar altijd aan houden, er wordt heus weleens een ongelukkige smokkelaar op Nederlandse grond doodgeschoten en terug over de grens gesleept. Maar deze groep is te groot.

Alleen die pungel ligt daar nog...

De soldaten hebben hem nog niet opgemerkt, ze staan machteloos op het zandpad op een meter of tien van de grens en kijken naar de smokkelaars aan de andere kant. Eigenlijk zien ze er een beetje zielig uit, met die druipende helmen en de modderspatten op hun veldgrijze tenues, de uniformen waar ze juist altijd zo netjes op zijn.

Als Mars wil laten zien wat hij kan, moet hij nú iets doen. Voorzichtig sluipt hij door de struiken tot hij vlak bij de grens-paal is. Twee stappen, dat is de afstand. En dan nog vier naar de overkant van het pad. Het is een stukje van niks, maar hij moet razendsnel zijn. Die moffen moeten niet de kans krijgen om hem te grijpen.

Mars sluit zijn ogen en haalt diep adem. In zijn hoofd telt hij af. Drie, twee, een... Hij staat op, springt de struiken uit en grijpt de pungel bij een schouderband. Zonder in te houden sprint hij door, het pad over en weer veilig terug in de begroeiing aan de andere kant. Zijn boog haakt even achter een tak, maar Mars weet hem snel los te krijgen.

Achter hem wordt geschreeuwd, maar hij is zo vlug geweest dat de Duitsers geen tijd hebben gehad om hun geweren te schouderen. Met een van trots roffelend hart sluipt Mars verder weg van de grens. Als hij het groepje smokkelaars bereikt, houdt hij de bemodderde rugzak als een trofee voor zich uit.

‘Knap gedaan, Mars,’ zegt De Paling bewonderend.

Mars kijkt naar Geert, maar die gromt alleen wat. Hij kijkt Mars niet eens aan.

De Paling wijst op twee andere pungels die tussen de struiken liggen.

‘Breng jij ze naar het postkantoor?’ vraagt hij. ‘Dan brengen wij deze arme drommel naar de Kemkeshoeve. Ik zie je daar.’

Mars hapt naar adem. De post bezorgen! Is dat dan zijn dank, na zijn heldendaad? Mars voelt een woede opkomen die hij meteen weer onderdrukt. Het is niet anders, dit is zijn lot. Hij is er nu eenmaal voor de domme karweitjes.

De Duitse patrouille is verdwenen. Het zandpad ligt er verlaten bij. Ook de regen is weggetrokken, alleen de bomen druipen nog na. De smokkelaars kruipen uit de struiken en slaan zich de ergste modder van de kleren. Dan lopen ze het pad op naar de Kemkeshoeve, hun gewonde kameraad tussen hen in. Hij hinkt op zijn gezonde been en vloekt bij elk sprongetje dat hij maakt.

Mars stapt het pad op en sleept de drie pungels achter zich aan. Zwaar zijn ze, en nog zwaarder als hij ze over zijn schouders slingert. Er zitten honderden brieven in. Mars recht zijn rug en begint langzaam te lopen, in noordelijke richting naar de kerktoeren van Neerdonk die juist vijf uur slaat. Rechts van hem breekt het rood van de opkomende zomerzon tussen de wolken door. Het vocht uit de bosgrond verdampt in slierten tussen de glanzende stammen.

De post wegbrengen. Gevaarloos werk. De Nederlandse commiezen, de mannen van de douane, interesseren zich niet voor

brieven. En zelfs het veldleger, dat sinds het begin van de oorlog voor extra bewaking aan de grens moet zorgen, met twee kanonnen en een legertje op de fiets, jaagt alleen op de smokkelaars. Niet op jongens die brieven moeten bezorgen.

Nou goed. Het is een kwartiertje naar Neerdonk en dan weer een kwartiertje terug. Mars kan terug in het bos zijn als de zon de wolken helemaal verdreven heeft. Dan heeft hij nog een hele ochtend voor zich.

Alle tijd om te jagen.

Op de hele wereld bestaat niets mooiers dan het bos na een zomerse regenbui. Overal is vocht, het dampt omhoog uit de zwarte aarde en valt in kleine druppels van de trillende takken. Het mos geurt sterker dan hooi en het zand van de paden blijft aan je voetzolen kleven zodat je een spoor nalaat van ondiepe kuiltjes. Droge, witte kuiltjes in het grijs.

En dan de stilte, alleen doorbroken door het zachte getik van de laatste druppels en het vage gerommel van wegtrekkend onweer. Die onwerkelijke, zomerse stilte die je alleen in een bos kunt horen.

Mars worstelt zich door de bessenstruiken naar de rand van de open plek. De dieren komen nu ook weer uit hun schuilplaatsen, weet hij. De mestkevers, met hun roeipoten door het glinsterende gras, de vlinders nog voorzichtig in de gouden banen van de zon. En ook de haas, deze haas, die van gekkigheid zijn veilige leger heeft verlaten en nu grote haken slaat terwijl hij de open plek oversteekt – een mannetje, dus. Vrouwtjes zie je zoiets onbezonnens niet doen, die gaan recht op hun doel af en verspillen geen tijd met zijsprongen. Al zijn ze daardoor wel gemakkelijker te raken...

Voorzichtig zakt Mars op een knie en zet een pijl op zijn boog. Hij wacht tot de haas stilhoudt, net aan de voet van een berkenboom op nog geen vijftien meter afstand.

Dit moet toch lukken, één keer moet het lukken. Hij heeft deze boog al een week of vier, hij oefent er dagelijks mee. En gisteravond heeft hij nog nieuwe pijlen zitten snijden, rechter dan die hij eerst had. Daarmee heeft hij drie keer de regenton geraakt. Op hoeveel meter? Dertig, op zijn minst, misschien wel meer. Dus wat is vijftien meter nou helemaal?

Mars knijpt een oog dicht, richt zorgvuldig en trekt de pees uit. Twee, drie tellen, langer kan hij niet wachten, dan gaat zijn arm trillen van de ingehouden kracht en is het zeker dat hij mist.

Mars haalt diep adem en ontspant zijn vingers. De boog zingt zacht terwijl de pijl gelanceerd wordt en de open plek oversteekt, vreemd zwabberend alsof hij niet zeker is van de weg, en uiteindelijk neervalt in het gras een meter of twee bij de haas vandaan.

Waardeloos schot.

De haas schrikt er niet eens van, hij blijft rustig zitten en draait alleen zijn kop in Mars' richting. Misschien is het verbeelding, maar er lijkt een zweem van een lachje te verschijnen, een glimlach van enorm oor tot enorm oor.

Kunnen hazen lachen?

Opeens suist er iets over Mars' linkerschouder. Een schicht, een beweging die zo snel gaat dat Mars pas ziet wat het is als de haas geraakt wordt, vol in zijn hals en met zo'n kracht dat het dier wordt meegesleept tot tegen de ranke voet van de berk. De haas gilt, hard en hoog. Dan ligt hij daar, gespietst aan de boom, en trapt nog wat met zijn achterpoten, de ogen wijd open en een dun straaltje bloed uit de naar adem happende bek. Met nog een laatste stuiptrekking verslapt hij eindelijk, de kop knikt voorover.

'Slecht schot,' zegt een harde stem achter Mars. 'Ik had hem wat lager moeten raken.'

Mars draait zich om. Tussen de druipende struiken staat een man in een hooggesloten, blauw jasje met acht glimmende knopen. Aan zijn voeten draagt hij zwarte laarzen waar vreemd genoeg haast geen zand aan plakt en op zijn hoofd staat een hoge officierspet. Boven zijn indrukwekkende blonde snor fonkelt de zon in twee brillenglazen, rond als fietswielen. Maar Mars heeft vooral oog voor de boog die de man in zijn linkerhand heeft, een prachtig slank wapen van verlijmde stroken glanzend hout. Een echte Vlaamse boog.

‘Ik ken jou wel,’ zegt de man. ‘Jij bent toch Mars, van de Kemkeshoeve? Ik zie je op zondag weleens bij de schutterij.’

Mars zegt niks. Hij kent de man ook. Dit is luitenant-generaal Terwisga, de commandant van het veldleger. De man uit het noorden die de Duitsers uit Nederland weg moet houden. Maar die moffen hebben het al twee jaar veel te druk in de loopgraven langs de Franse grens en ze laten Terwisga en zijn mannen met rust, zodat die alle tijd hebben voor hun nieuwe taak: de Duitsers te vriend houden. Zorgen dat er geen aanleiding voor hen is om toch nog de grens over te steken. En dat houdt in dat het Nederlandse leger ook op smokkelaars jaagt. Misschien niet zo verbeterd als de moffen, maar toch.

Deze man is, kortom, de vijand. Met dit soort mensen praat je niet. Als de naam Terwisga valt, ’s avonds thuis aan de keukentafel, wordt er altijd even op de grond gespuugd. Om de vieze smaak weg te krijgen.

‘Mooie boog,’ zegt Terwisga. ‘Zelf gemaakt? Laat eens kijken.’

Nog voordat Mars hem zijn boog kan aanreiken, heeft de commandant die al gegrepen en laat er een keurende blik over gaan.

‘Daar zit een hoop werk in,’ zegt hij.

‘Gaat nogal,’ antwoordt Mars. ‘Twee avonden.’

Het is eruit voor hij er erg in heeft. Maar goed, veel kwaad kan het ook weer niet. Met een gesprek over bogen brengt hij geen smokkelaars in gevaar.

‘Maar die pijlen,’ zegt Terwisga. ‘Die veren... Dat kan natuurlijk niet. Nog knap dat je die haas bijna geraakt hebt. Kijk hier eens naar.’

De commandant steekt Mars een van zijn eigen pijlen toe. Die is kaarsrecht en licht. Vooraan zit een vlijmscherpe, metaalen punt en aan de achterkant zitten drie ganzenveren, twee wit en een bruin, die op hun plek gehouden worden door dieploodgaren.

Terwisga geeft Mars zijn boog terug.

‘Probeer maar,’ zegt hij.

Mars aarzelt. Moet hij van zo’n jager op smokkelaars wel een cadeautje aannemen? Het is wel erg verleidelijk...

Mars zet de pijl heel voorzichtig op de pees, alsof het een kwetsbaar sieraad is. Hij richt op de roerloze haas tegen de berkenboom. Als hij zijn vingers ontspant, maakt de boog geen enkel geluid. De pijl vliegt weg zonder te zwabberen en raakt de haas net onder de voorpoten.

‘Recht in de longen,’ zegt Terwisga tevreden. ‘Jij wel...’

De commandant kijkt Mars even onderzoekend aan. Dan wringt hij zich verder door de struiken en loopt op zijn hoge laarzen naar de andere kant van de open plek. Hij keert terug met de levenloze haas in zijn rechterhand en de twee pijlen in zijn linker. Mars’ zelfgemaakte pijl blijft achter, ergens in het glinsterende gras.

‘Jouw haas,’ zegt Terwisga, terwijl hij het dier aan Mars geeft. ‘Ik ben niet aangesteld om stropers op te sporen. En dat je je feitelijk op Belgisch grondgebied bevindt, zal ik voor een keertje door de vingers zien.’

‘Dank u wel,’ mompelt Mars.

‘Als je maar uitkijkt voor de Duitsers.’

Mars glimlacht. De commandant moest eens weten! Nog geen uurtje geleden heeft Mars tenslotte een pungel uit de handen van de moffen gered. Hoogstpersoonlijk! Beter om daar niet over te beginnen, tegen deze man...

‘Maar iets anders,’ zegt de commandant. ‘Ik ben op weg naar de kerk. Meteen daarna zit ik in De Bonte Koe, met de schutterij. Zie ik je daar nog, vandaag?’

Mars zwijgt. Eigenlijk was hij al van plan geweest die middag naar het boogschieten te gaan kijken. Maar nu Terwisga hem zo rechtstreeks uitnodigt, twijfelt hij. De commandant lijkt een aardige man, hij is in elk geval niet de duivel die de smokkelaars van hem maken, in hun verhalen. Toch is een gezellig afspraakje waarschijnlijk geen goed idee...

‘Kijk maar,’ zegt Terwisga. ‘Denk er eens over na. Misschien heb ik een verrassing voor je.’

Hij salueert even. En zonder erbij na te denken imiteert Mars dat gebaar: twee vingers tegen de rand van zijn kleine, zwarte pet. De commandant glimlacht en verdwijnt dan tussen de struiken, met die prachtige boog en de nog mooiere pijlen in zijn linkerhand. Het hazenbloed dat van de punten druipt is net wat lichter rood dan het garen om de ganzenveren.